

חק לישראל – פרשת בשלח יום ו'

שמות פרק טו'

(טז) תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו פאָבן עד יעבר עמך יהוה עד יעבר עם זו קניית: (טז) תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו פאָבן עד יעבר עמך יהוה עד יעבר עם זו קניית: (טז) תפיל עליהון אימתא ונדחלתא בסגי תקפד ישתקון כאבנא עד דיעבר עמך יי ית ארנונא עד דיעבר עמא דנו די פרקתא ית ירדנא:

(יז) תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת יהוה מקדש אדני כוננו ידיך: (יז) תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת יהוה מקדש אדני כוננו ידיך: (יז) תעלנו ותשרנו בטורא דאחסנתך אתר מתקו לבית שכתך אתקנתא יי מקדשא יי אתקנהי ידיך:

(יח) יהוה ימלך לעלם ועד: (יח) יהוה ימלך לעלם ועד: (יח) יי מלכותיה קאם לעלם ולעלמי עלמיא:

(יט) פי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב יהוה עליהם את מי הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים: (יט) פי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב יהוה עליהם את מי הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים: (יט) ארי עלו סוסות פרעה ברתכוהי ובפרשוהי בימא ואתיב יי עליהון ית מי ימא ובני ישראל הליכו ביבשתא בגו ימא:

(כ) ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפיים ובמחלת: (כ) ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפיים ובמחלת: (כ) ונסיבת מרים נביאתא אחתיה דאהרן ית תפא בידה ונפקו כל נשיא בתרהא בתפיו ובחגיו:

(כא) ותען להם מרים שירו ליהוה כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים: (כא) ותען להם מרים שירו ליהוה כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים: (כא) ומעניא להון מרים שבו וואדו קדם יי ארי אתגאי על גותניא וגאותא דיליה היא סוסיא ורכביה רמא בימא:

(כב) ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים: (כב) ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים: (כב) ואטיל משה ית ישראל מימא דסוף ונפקו למדברא דחגרא ואזלו תלתא יומין במדברא ולא אשכחו מיא:

(כג) ויבאו מרתה ולא יכלו לשותת מים ממרה פי מרים הם על כן קרא שמה מרה: (כג) ויבאו מרתה ולא יכלו לשותת מים ממרה פי מרים הם על כן קרא שמה מרה: (כג) ואתו למרה ולא יכלו למשתי מיא ממרה ארי מרירין אנון על כן קרא שמה מרה: (כד) וילנו העם על משה לאמר מה נשתה: (כד) וילנו העם על משה לאמר מה נשתה: (כד) ואתרעמו עמא על משה למימר מה נשתה:

(כה) ויצעק אל יהוה ויורהו יהוה עץ וישלף אל המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו: (כה) ויצעק אל יהוה ויורהו יהוה עץ וישלף אל המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו: (כה) וצלי קדם יי ואלפיה יי אעא ורמא למיא ובסימו מיא תמן גור ליה קים ודין ותמן נסיה:

(כו) ויאמר אם שמוע תשמע לקול יהוה אלהיך והישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך פי אני יהוה רפאך: (כו) ויאמר אם שמוע תשמע לקול יהוה אלהיך והישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים

חק לישראל – פרשת בשלח יום ו'

(ח) ואמר משה בדיתו יי לבון ברמשא בסדא למיכל ולחמא בצפרא למסבע בודשמיעו קדם יי ית תרעמותכון די אתון מתרעמין עלוהי ונחמא מא לא עלנא תרעמותכון אלהו על מימרא דיי:

(ט) ויאמר משה אל אהרן אמר אל כל עדת בני ישראל קרבו לפני יהוה פי שמוע את תלנתיכם: (ט) ויאמר משה אל אהרן אמר אל כל עדת בני ישראל קרבו לפני יהוה פי שמוע את תלנתיכם: (ט) ואמר משה לאהרן אמר לכל כנשתא דבני ישראל קריבו קדם יי ארי שמיעו קדמוהי ית תרעמותכון:

(י) ויהי כדבר אהרן אל כל עדת בני ישראל ויפנו אל המדבר והנה כבוד יהוה נראה בענני: (י) ויהי כדבר אהרן אל כל עדת בני ישראל ויפנו אל המדבר והנה כבוד יהוה נראה בענני: (י) והנה כד מליל אהרן עם כל כנשתא דבני ישראל ואתפניו למדברא והא יקרא דיי אתגלי בעננא:

(יא) וידבר יהוה אל משה לאמר: (יא) וידבר יהוה אל משה לאמר: (יא) ומליל יי עם משה למימר:

(יב) שמעתי את תלונת בני ישראל דבר אלהם לאמר בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבועו לחם וידעתם כי אני יהוה אלהיכם: (יב) שמעתי את תלונת בני ישראל דבר אלהם לאמר בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבועו לחם וידעתם כי אני יהוה אלהיכם: (יב) שמיע קדמי ית תרעמת בני ישראל מליל עמהון למימר בין שמישא תיכלון בסדא ובצפרא תשבועו לחמא ותדעון ארי אנא יי אלהכון:

(יג) ויהי בערב ותעל השלול ותכס את המחנה ובבקר היתה שכבת הטל סביב למחנה: (יג) ויהי בערב ותעל השלול ותכס את המחנה ובבקר היתה שכבת הטל סביב למחנה: (יג) והוה ברמשא וסליקת סליו וחפת ית משריתא ובצפרא הות נחתת טלא סחור סחור למשריתא:

(יד) ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספס דק כפפר על הארץ: (יד) ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספס דק כפפר על הארץ: (יד) וסליקת נחתת טלא והא על אפי מדברא דעדק מקלח דעדק כגיר כגלידא על ארעא:

(טו) ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר משה אלהם הוא הלחם אשר נתן יהוה לכם לאכלה: (טו) ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר משה אלהם הוא הלחם אשר נתן יהוה לכם לאכלה: (טו) וחזו בני ישראל ואמרו גבר לאחיהי מנא הוא ארי לא ידעו מה הוא ואמר משה להון הוא לחמא דיהב יי לבון למיכל:

(טז) זה הדבר אשר צוה יהוה לקטו ממנו איש לפי אכלו עמר לגלגלת מספר נפשתיכם איש לאשר באהלו תקחו: (טז) זה הדבר אשר צוה יהוה לקטו ממנו איש לפי אכלו עמר לגלגלת מספר נפשתיכם איש לאשר באהלו תקחו: (טז) דין פתגמא די פקיד יי לקוטו מניה גבר לפום מיכליה עמרא לגלגלתא מננו נפשתיכון גבר לדי במשכניה תסבון:

(יז) ויעשו כן בני ישראל וילקטו המרבה והממעיט: (יז) ויעשו כן בני ישראל וילקטו המרבה והממעיט: (יז) ועבדו כן בני ישראל וילקטו דאסגי ודאזער:

(יח) וימדו בעמר ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו: (יח) וימדו בעמר ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו: (יח) וכלו בעמרא ולא אותר דאסגי ודאזער לא חסיר גבר לפום מיכליה לקטו:

(יט) ויאמר משה אלהם איש אל יותר ממנו עד בקר: (יט) ויאמר משה אלהם איש אל יותר ממנו עד בקר: (יט) ואמר משה להון אנש לא ישאר מניה עד צפרא:

חק לישראל – פרשת בשלח יום ו'

רש"י

וכסף ואבנים טובות (מכילתא) והיו ישראל מולאין אותם צים וגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים שנא' (שיר א) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף לפיכך הולך להסיען בעל כרחם:

(כג) ויצאו מרתה – כמו למרה ה"א בסוף תיבה במקום למ"ד בתחילתה והתי"ו היא במקום ה"א הנשרפת בתיבת מרה ובסמיכתה כשהיא נדבקה לה"א שהוא מוסיף במקום הלמ"ד תהפך ה"א של שרש לתי"ו וכן כל ה"א שהיא שרש בתיבה תהפך לתי"ו בסמיכתה כמו (ישעי' כז) חמה אין לי (אסתר א) וחמתו בערה זו הרי ה"א של שורש נהפכה לתי"ו מפני שנסמכת אל הו' הגוספת וכן עבד ואמה (בראשית ל) הנה אחתי בלה. לנפש חיה (איוב לג) וזהמתו חיתו לחם. בין הרמה ותשובתו הרמתה:

(כד) וילנו – לשון נפעל הוא וכן התרגום לשון נפעל הוא ואתרעמו וכן דרך לשון תלויה להסב הדבור אל האדם מתלונן מתרועע ולא אמר לונן רועם וכן יאמר הלוועז דקומפלישנ"ט ש"י מוסב הדבור אליו באמרו ש"י:

(כה) שם שם לו – צמרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם שבת ופרה אדומה ודינין (סנהדרין מ): ושם נסו – לעם וראה קשי ערפן שלא נמלכו במשה בלשון יפה בקש עלינו רחמים שיהי' לנו מים לשותת אלל נתלוננו:

(כו) אם שמוע תשמע – זו קבלה שיקבלו עליהם: תעשה – היא עשייה: והאזנת – תטה אזנים לדקדק בהם: כל חקיו – דברים שאינן אלא גזירת מלך בלא שום טעם ויאר הרע מקנטר עליהם מה איסור באלו למה נאסרו כגון לבישת כלאים ואכילת חזיר ופרה אדומה וכיוצא בהם: לא אשים עליך – ואם אשים הרי הוא כלא הוסמה כי אני ה' רופאך זהו מדרשו (מכילתא) ולפי פשוטו כי אני ה' רופאך ומלמדך תורה ומצוות למען תנצל מהם

(טז) תפול עליהם אימתה – (מכילתא) על הרחוקים: ופחד – על הקרובים כענין שנאמר (יהושע ב) כי שמענו את אשר הוסיף וגו': עד יעבור עד יעבור – כתרגומו: קניית – חצבת משאר אומות כחפץ הקנוי בדמים יקרים שחביב על האדם:

(יז) תביאמו – נתנבא משה שלא יכנס לארץ לכך לא נאמר תביאנו (נראה שלא יכנסו לארץ וכו' והכי איתא בהדיא פ' יש נחלין דף י"ט ובמכילתא הבנים יכנסו ולא האבות אף שלא נגזר גזירת מרגלים עדיין מ"מ ניבא ולא ידע מה ניבא מהרש"ל): מכון לשבתך – מקדש של מטה מכון כנגד כסא של מעלה אשר פעלת: מקדש – הטעם עליו זקף גדול להפרידו מתיבת השם שלאחריו המקדש אשר כוננו ידך ה'. חביב בית המקדש שהעולם נברא ביד אחת שנא' (ישעיה מט) אף ידי יסדה ארץ ומקדש בשרתי ידים ואימתי יבנה בשרתי ידים בזמן שה' ימלוך לעולם ועד לעתיד לבא שכל המלוכה שלו:

(יח) לעולם ועד – לשון עולמית הוא והוי"ו בו יסוד לפיכך היא פתוחה אצל (ירמיה כט) ואנכי היודע ועד שהוי"ו בו שימוש קמורה היא:

(יט) כי בא שום פרעה – כאשר בא:

(כ) ותקח מרים הנביאה – היכן נתנבאה כשהיתה אחות אהרן קודם שנולד משה אמרה עתידה אמי שחלד בן וכו' כדאיתא בסוטה (דף יב) ד"א אחות אהרן לפי שמסר נפשו עליה כשנלטרעה נקראת על שמו: את החוף – כלי של מיני זמר: בחופים ובמחולות – מוצטחות היו דלקניות שצדור שהקדוש ברוך הוא עושה להם נסים והולילו תופים ממזרים:

(כא) ותען להם מרים – משה אמר שירה לאנשים הוא או' והם עונין אחריו ומרים אמרה שירה לנשים (מכילתא):

(כב) ויסע משה – (מכילתא) הסיען בעל כרחם שעטרו מצרים סוסיהם בתכשיטי זהב

חק לישראל – פרשת בשלח יום ו'

את כבוד אור פניו שיורידהו לכם דרך חיבה
 צבקר שיך שרות להכינו וטל מלמעלה וטל
 מלמטה כמונח בקופסא: את תלונתיכם על
 ה' – כמו אשר על ה': ונחנו מה – מה אנחנו
 חשובין: כי תלינו עלינו – שתרעמו עלינו
 את הכל את בניכם ונשיכם וזנותיכם וערב
 רב ועל כרחי אני זקוק לפרש תלינו בלשון
 תפעילו מפני דגשותו וקרייתו שאלו היה רפה
 הייתי מפרשו בלשון תפעלו כמו (שמות יז)
 ויכן העם על משה או אם היה דגוש ואין זו
 יו"ד ונקרא תלוננו הייתי מפרשו לשון תלוננו
 עכשיו הוא משמע תלינו את אחרים כמו
 במרגלים (במדבר יד) וילינו עליו את כל
 העדה:

(ח) **בשר לאכול** – ולא לשזבע למדה תורה
 דרך ארץ שאין אוכלין בשר לשזבע ומה ראה
 להוריד לחם צבקר ובשר זעיר לפי שהלחם
 שאלו כהוגן שאי אפשר לו לאדם בלחם לחם
 אבל בשר שאלו שלא כהוגן שהרבה בהמות
 היו להם ועוד שהיה אפשר להם בלחם בשר
 לפיכך נתן להם בשעת טורח שלא כהוגן:
 אשר אתם מלינים עליו – את האחרים
 השומעים אתכם מתלוננים:

(ט) **קרבו** – למקום שהענן ירד:
 (יג) **השלי** – מין עוף ושמן מאד (יומא עה):
 היתה שכבת הטל – הטל שזכב על האנ
 ובמקום אחר הוא אומר (במדבר יא) וברדת
 הטל וגו' (יומא עה מכילתא) הטל יורד על
 הארץ והמן יורד עליו וחוזר ויורד טל עליו
 והרי הוא כמונח בקופסא:

(יד) **ותעל שכבת הטל וגו'** – כשהחמה זורחת
 עולה הטל שעל האנ לקראת החמה כדרך
 טל עולה לקראת החמה אף אם תמלא
 שפופרת של ביצה טל ותסתום את פיה
 ותניחה בחמה היא עולה מאליה באויר. ור"ד
 שהטל עולה מן הארץ באויר ובעלות שכבת
 הטל נתגלה המן וראו והנה על פני המדבר
 וגו': דק – דבר דק: מחוספס – מגולה ואין
 דומה לו במקרא. וי"ל מחוספס לשון חפיסה
 ולכוסקמא שבלשון משנה כשנתגלה משכבת
 הטל ראו שהיה דבר דק מחוספס בתוכו בין
 שתי שכבות הטל. ואונקלוס תרגם מקלף לשון

כרופא הזה האומר לאדם אל תאכל דברים
 שמחזירים אותך לידי חולי וזהו איזון מות
 וכן הוא אומר (משלי ג) רפאות תהי לשרך:
 (כז) **שתיים עשרה עינות מים** – כנגד י"ב
 שבטים נזמנו להם ושבטים תמרים. כנגד
 שבטים זקנים:

(א) **בחמשה עשר יום** – נתפרש היום של
 חנייה זו לפי שבו ביום כלתה החררה שהולאו
 ממזרים והורכו למן למדנו שאכלו משירי
 הבצק (או משירי המנה) ששים ואחת סעודות
 וירד להם מן בט"ז באייר ויום א' בשבת היה
 כדאי במס' שבת (דף פז):

(ב) **וילינו** – לפי שכלה הלחם:
 (ג) **מי יתן מותנו** – שנמות ואינו שם דבר כמו
 מותנו (בחולס) אלא כמו עשותנו חנותנו
 שזבנו לעשות אנחנו לחנות אנחנו למות
 אנחנו. ותרגומו לוי דמיתנא כמו לו מתנו.
 הלאו והיינו מתים:

(ד) **דבר יום ביומו** – אורך אכילת יום ילקטו
 ביומו ולא ילקטו היום לכורך מחר (מכילתא):
 למען אנחנו היכך בתורתנו – אם ישמרו
 מצות התלויות בו שלא יותירו ממנו ולא ילאו
 בשבת ללקוט:

(ה) **והיה משנה** – ליום ולמחרת: משנה – על
 שהיו רגילים ללקוט יום יום של שאר ימות
 השבוע ואומר אני אשר יביאו והיה משנה
 לאחר שיביאו ימלאו משנה במדידה על אשר
 ילקטו וימודו יום יום וזהו לקטו לחם משנה
 בלקיטתו היה נמלא לחם משנה. וזהו על כן
 הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים נותן
 לכם ברכה (פוי"ק) צבית למלאות העומר
 פעמים ללחם יומים:

(ו) **ערב** – כמו לערב: וידעתם כי ה' הוליא
 אתכם מארץ מצרים – לפי שאמרתם לנו כי
 הולאתם אותנו תדעו כי לא אנחנו המוליאים
 אלא ה' הוליא אתכם שיגיו לכם את השליו:

(ז) **ובקר וראיתם** – לא על הכבוד שנא' והנה
 כבוד ה' נראה זענן נאמר אלא כך אמר להם
 ערב וידעתם כי היכולת בידו ליתן תאותכם
 ובשר יתן אך לא בפנים מאירות יתננה לכם
 כי שלא כהוגן שאלת' אותו ומכרם מלאה
 והלחם ששאלתם לכורך צירייתו לבקר תראו

חק לישראל – פרשת בשלח יום ו'

להם והיה ציום הששי והכינו וגו' עד ששאלו את זאת אמר להם הוא אשר דבר ה' שנלטויתו לומר לכם ולכך ענשו הכתוב שאמר לו עד אנה מאנתם ולא הוילאו מן הכלל:

(כג) את אשר תאפו אפו – מה שאתם רואים לאפות בתנור אפו היום הכל לשני ימים ומה שאתם כריכים לבשל ממנו צמים בשלו היום. לשון אפייה נופל בלחם ולשון ציטול בתבשיל:

למשמרת – עט לגניזה:

(כה) ויאמר משה אכלוהו היום וגו' – (מכילתא) שחרית שהיו רגילים ללכת וללקוט צאו לשאול אם נלא אם לאו אמר להם את שצידכם אכלו. לערב חזרו לפניו ושאלוהו מהו ללכת אמר להם שבת היום ראה אותם דואגים שמא פסק המן ולא ירד עוד אמר להם היום לא תמלאוהו מה ת"ל היום היום לא תמלאוהו אבל מחר תמלאוהו:

(כו) וציום השביעי שבת – שבת הוא המן לא יהיה בו ולא צא הכתוב אלא לרבות יוה"כ וימים טובים (מכילתא):

(כח) עד אנה מאנתם – משל הדיוט הוא בהדי הולא לקי כרצא ע"י הרשעים מתגנני הכשרין (ב"ק כ"ב):

(כט) ראו – צעיניכם כי ה' צבדו מזהיר אתכם על השבת שהרי נס נעשה בכל ע"ש לתת לכם לחם יומים: שבו איש תחתיו – מכאן סמכו חכמים ד' אמות ליואל חוץ לתחום ג' לגופו וא' לפישוט ידים ורגלים: אל יאל וגו' – אלו אלפים אמה של תחום שבת ולא במפורש שאין תחומין אלא מדברי סופרים ועיקרו של מקרא על לוקטי המן נא':

(לא) והוא כזרע גד לבן – עשצ ששמו קוליינדר"י (קאריאנדער) וזרע שלו עגול ואינו לבן והמן היה לבן ואינו נמשל לזרע גד אלא לענין העגול כזרע גד היה והוא לבן: כלפיחת – כלק שמטגנין אותו כדבש וקורין לו אסקריטון כלשון משנה והוא תרגום של אונקלוס:

(לב) למשמרת – לגניזה: לדורותיכם – בימי ירמיהו כשהיה ירמיהו מוכיח למה אין אתם עוסקים בתורה והם אומרים נניח מלאכתנו

מחשוף הלבן: ככפור – כפור גליל"א בלע"ז (רייף געפאררען) לעדק כגיר כאבני גיר והוא מין צבע שחור כלאמרי' גבי כסוי הדם הגיר והזרניך לעדק כגיר כגלידא על ארעא דק היה כגיר ושוכב מוגלד כקרח על הארץ. וכן פירושו דק ככפור שטוח קלוש ומחובר כגליל דק טינב"ש בלע"ז (דיון) שהיה מגליל גדל דק מלמעלה. וכגיר שהרגס אונקלוס תוספת הוא על לשון העברית ואין לו תיבה בפסוק:

(טו) מן הוא – הכנת מזון הוא כמו (דניאל א) וימן להם המלך: כי לא ידעו מה הוא – שיקראוהו בשמו:

(טז) עומר – שם מדה: מספר נפשותיכם – כפי מנין נפשות שיש לאיש בזהו תקחו עומר לכל גולגולת:

(יז) המרבה והממעיט – יש שלקטו הרבה ויש שלקטו מעט וכשצאו לביתם ומדדו בעומר איש איש מה שלקטו ומלאו שהמרבה ללקוט לא העדיף על עומר לגולגולת אשר בזהו והממעיט ללקוט לא מלא חסר מעומר לגולגולת וזהו נס גדול שנעשה בו:

(כ) ויותרו אנשים – (ש"ר) דתן ואבירים: וירם תולעים – לשון רמה: ויבאש – הרי זה מקרא הפוך שבתחלה הבאיש ולבסוף התליע כענין שנאמר ולא הבאיש ורמה לא היתה בו וכן דרך כל המתליעים:

(כא) וחס השמש ונמס – הנשאר בשדה נמוח ונעשה נחלים ושותין ממנו אילים וצבאים ואומות העולם לדין מהם וטועמין בהם טעם מן ויודעין מה שבהן של ישראל (מכילתא) פשר לשון פושרין ע"י השמש מתחמם ומפסיר: ונמס – דיסטנפרי"ר (או גיין. או שמעללען) ודוגמתו בסנהדרין בסוף ד' מיתות:

(כב) לקטו לחם משנה – כשמדדו את לקיטתם בזהו היום מלאו כפלים שני העומר לאחד. ומ"א לחם משנה אותו היום נשתנה לשבת בריחו וטעמו (מכילתא) שאם להגיד ששנים היו והלא כתיב שני העומר לאחד אלא משנה צטעם וריח: ויגידו למשה – שאלוהו מה היום מיומים ומכאן יש ללמוד שעדיין לא הגיד להם משה פרשת שבת שנלטוהו לומר

חק לישראל – פרשת בשלח יום ו'

במצרים ועל הים לכך נא' אשר הכית בו את
היאור יראו עתה שאף לטובה הוא מוכן:
(ו) והכית צרור – על הצור לא נאמר אלא
צרור מכאן שהמטה הי' של מין דבר חזק
ושמו סנפרינון והצור נבקע מפניו:

(ח) ויצא עמלק וגו' – סמך פרשה זו למקרא
זה לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל
לרכיכם ואתם אומרים הי' ב' בקרבנו אם
אין חייכם שהכלב ב' ונושך אתכם ואתם
לועקים אלי ותדעו היכן אני משל לאדם
שהרכיב בנו על כתפו ויא' לדרכך היה אותו
הבן רואה חפץ ואומר אבא טול חפץ זה ותן
לי והוא נותן לו וכן שניה וכן שלישית פגעו
באדם אחד אמר לו אותו הבן ראי את אבא
אמר לו אביו איך יודע היכן אני השליכו
מעליו ובא הכלב ונשכו:

(ט) בחר לנו – לי ולך השוהו לו מכאן אמרו
יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשך וכבוד
חביבך כמורא רבך מנין שנאמר (במדבר יב)
ויאמר אהרן אל משה צי אדני והלא אהרן
גדול מאחיו היה ועושה את חבירו כרבו.
ומורא רבך כמורא שמים מנין שנא' (שם יא)
אדני משה כללם כלם מן העולם חייבין הם
כלייה המורדים כך כאלו מרדו בהקב"ה: ולא
הלחם – לא מן הענן והלחם בו (מכילתא):
מחר – בעת המלחמה אנכי נכב: בחר לנו
אנשים – גבורים ויראי חטא שתהא זכותן
מסייעתן. ד"א בחר לנו אנשים שיוענין לבטל
כשפים לפי שבני עמלק מכשפין היו:

(י) ומשה אהרן וחור – מכאן לתענית
שצריכים שלשה לעבור לפני הציבה שבתענית
היו שרויים: חור – בנה של מרים היה וכלב
בעלה:

(יא) כאשר ירים משה ידו – וכי ידיו של
משה נולחות היו המלחמה וכו' כדאי בר"ה:
(יב) וידי משה כבדים – בשביל שנתעלל
במראה ומנה אחר תחתיו נתיקרו ידיו: ויקחו
– אהרן וחור: אבן וישימו תחתיו – ולא ישב
לו על כר וכסת אמר ישראל שרויין בצער אף
אני אהיה עמהם בצער: ויהי ידיו אמונה –
ויהי משה ידיו באמונה פרושות השמים
בתפלה נאמנה ונכונה: עד בא השמש – שהיו

ונעסוק בתורה מהיכן נתפרנס הוליא להם
לנלנת המן אמר להם אתם ראו דבר ה' שמעו
לא נא' אלא ראו בזה נתפרנסו אבותיכם
הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון
ליראיו:

(לב) לנלנת – כלוחית של חרס כתרוממו: והנח
אותו לפני ה' – לפני הארון ולא נאמר מקרא
זה עד שנבנה אהל מועד אלא שנכתב כאן
בפרשת המן:

(לד) ארבעים שנה – והלא חסר ל' יום שהרי
בט"ו באייר ירד להם המן תחלה ובט"ו בניסן
פסק שנא' (יהושע ה) וישבות המן ממחרת
אלא מגיד שהעוגות שהוליא ישראל ממארים
טעמו בהם טעם מן: אל ארץ נושבת –
לאחר שעברו את הירדן (קידושין לח) (ס"א)
שאותה שבער הירדן מיושבת וטובה שנאמר
(דברים ג) אעברה נא ואראה את הארץ
הטובה אשר בעבר הירדן ותרגום של נושבת
יתבתא ר"ל מיושבת רש"י יסן: אל קלה ארץ
כנען – בתחלת הגבול קודם שעברו את
הירדן והוא ערבות מואב. נמלאו מכחישין
זא"ז אלא בערבות מואב כשמת משה ב'ז'
באדר פסק המן מלירד ונסתפקו ממנו שלקטו
בו ביום עד שהקריבו העומר בששה עשר
בניסן שנא' (יהושע ה) ויאכלו מעבור הארץ
ממחרת הפסח:

(לו) עשירית האיפה – האיפה שלש סאין
והסאה ו' קבין והקב ד' לוגין והלוג ששה
ביצים נמלא עשירית האיפה מ"ג ביצים
וחומש ביצה והוא שיעור לחלה ולמנחות:

(ז) מה תנסון – לומר היוכל לתת מים בארץ
איה:

(ז) עוד מעט – אם אמתין עוד מעט
וסקלוגי:

(ה) עבור לפני העם – וראה אם יסקלוג.
למה הולאת לע"ז על בני: וקח אתך מזקני
ישראל – לעדות שיראו שעל ידך המים
יוצאים מן הצור ולא יאמרו מעיינות היו שם
מימי קדם: ומטף אשר הכית בו את היאור –
מה ת"ל אשר הכית בו את היאור אלא שהיו
ישראל אומרים על המטה שאינו מוכן אלא
לפורעניות בו לקה פרעה ומארים כמה מכות

חק לישראל – פרשת בשלח יום ו'

קרוי ה' אלח המזכיר שמו של מזבח זוכר את הנס שעשה המקום ה' הוא נס שלנו: (טז) ויאמר משה. כי יד על כס יה. – ידו של הקב"ה הורמה ליטבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית ומהו כס ולא נח' כסא ואף השם נחלק לחציו נטבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו וכשימחה שמו יהי השם שלם והכסא שלם שנאמר (תהלים ט) האויב תמו חרבות לנלח זהו עמלק שכתוב בו (עמוס א) ועברתו שמרה נלח (תהלים סס) וערים נתשת אבד זכרם המה מהו אומר אחריו וה' לעולם יטב הרי השם שלם כונן למשפט כסאו הרי כסאו שלם:

עמלקים מחשזין את השעות באטרולוגיא"ה באיזו שעה הם נולחים והעמיד להם משה חמה וערבב את השעות: (יג) ויחלש יהושע – (תנחומא) חתך ראשי גבוריו ולא השאיר אלח חלשים שבהם ולא הרגם כולם מכאן אנו למדים שעשו ע"פ הדבור של שכינה: (יד) כתב זאת זכרון – שצא עמלק להזדווג לישראל קודם לכל האומות (מכילתא): ושים באזני יהושע – המכנים את ישראל לארץ שיורה את ישראל לשלם לו את גמולו כאן נרמז לו למשה שיהושע מכנים את ישראל לארץ: כי מחה אמהה – לכך אני מזהירך כן כי חפץ אני למחות: (טו) ויקרא שמו – של מזבח: ה' נסי – הקב"ה עשה לנו כאן נס גדול לא שהמזבח

נביא – שופטים ה'

(א) וַתֵּשֶׁב דְּבֹרָה וַבָּרַק בֶּן אֲבִינֵעַם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: (ב) בְּפָרַע פְּרַעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהַתְּנַדֵּב עִם בָּרַכּוֹ יְהוָה: (ג) שְׁמַעוּ מַלְכִּים הַאֲזִינוּ רִזְנִים אֲנֹכִי לַיהוָה אֲנֹכִי אֲשִׁירָה אֲזַמֵּר לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (ד) יְהוָה בְּצִאתָהּ מִשְׁעֵיר בְּצַעֲדָהּ מוֹשֶׁה אָדוֹם אָרֶץ רַעֲשָׂה גַם שָׁמַיִם נִטְפוּ גַם עֵבִים נִטְפוּ מֵיָם: (ה) הָרִים נָזְלוּ מִפְּנֵי יְהוָה זֶה סִינֵי מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (ו) בַּיּוֹם שִׁמְגַר בֶּן עֲנַת בַּיּוֹם יָעַל חֲדָלוֹ אֲרָחוֹת וְהִלְכִי נְתִיבוֹת יִלְכוּ אֲרָחוֹת עַקְלָלוֹת: (ז) חֲדָלוֹ פְּרִזוֹן בְּיִשְׂרָאֵל חֲדָלוֹ עַד שִׁקְמַתִּי דְּבֹרָה שִׁקְמַתִּי אִם בְּיִשְׂרָאֵל: (ח) יִבְחַר אֱלֹהִים חֲדָשִׁים אֲזַלְחָם שְׁעָרִים מִגֵּן אִם יִרְאֶה וְרִמַּח בְּאַרְבָּעִים אֶלֶף בְּיִשְׂרָאֵל: (ט) לִפְנֵי לְחֻקֵּי יִשְׂרָאֵל הַמִּתְנַדְּבִים בָּעַם בָּרַכּוֹ יְהוָה: (י) רִכְבֵּי אֲתָנוֹת צְהָרוֹת יִשְׁבִּי עַל מִדְּיָן וְהִלְכִי עַל דֶּרֶךְ שִׁיחוֹ: (יא) מִקּוֹל מַחְצָצִים בֵּין מִשְׁאֲפִים שֵׁם יִתְנוּ צִדְקוֹת יְהוָה צִדְקוֹת פְּרִזוֹנוֹ בְּיִשְׂרָאֵל אֲזַ יִרְדּוּ לְשְׁעָרִים עִם יְהוָה: (יב) עוֹרֵי עוֹרֵי דְּבֹרָה עוֹרֵי עוֹרֵי דְּבָרִי שִׁיר קוֹם בָּרַק וְשָׁבָה שְׁבִיָּה בֶן אֲבִינֵעַם: (יג) אֲזַ יִרְדַּ שְׁרִיד לְאֲדִירִים עִם יְהוָה יִרְדַּ לִּי בְּגַבּוֹרִים: (יד) מִנֵּי אֲפָרִים שְׁרָשָׁם בְּעַמְלָק אַחֲרָיָהּ בְּנִימִין בְּעַמְמִיָּה מִנֵּי מִכִּיר יִרְדּוּ מִחֻקִּים וּמִזְבוֹלָן מִשְׁכִּים בְּשִׁבְטֵי סִפֵּר: (טו) וְשָׂרֵי בְּיִשְׁשָׁכָר עִם דְּבָרָה וַיִּשְׁשָׁכָר בֶּן בָּרַק בְּעַמְקֵי שְׁלַח בְּרַגְלָיו בְּפִלְגּוֹת רְאוּבֵן גְּדוֹלִים חֻקֵּי לֵב: (טז) לָמָּה יִשְׁבֹּת בֵּין הַמִּשְׁפָּתִים לְשִׁמְעַע שְׂרָקוֹת עֲדָרִים לְפִלְגּוֹת רְאוּבֵן גְּדוֹלִים חֻקֵּי לֵב: (יז) גְּלַעַד בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן שָׁכַן וְדוֹ לָמָּה יִגּוֹר אֲנִיּוֹת אֲשֶׁר יִשָּׁב לְחוּף יַמִּים וְעַל מִפְּרָצָיו יִשְׁכּוּן: (יח) זְבֻלוֹן עִם חֲרָף נִפְשׁוּ לְמוֹת וּנְפִתְלִי עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה: (יט) בָּאוּ מְלָכִים נִלְחָמוּ אֲזַ נִלְחָמוּ מְלָכֵי כְּנַעַן

חק לישראל – פרשת בשלח יום ו'

(ב) הִיָּה קְדוּשַׁת צַף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים, נוֹטֵל וּמְקַדֵּשׁ. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, כֹּל שֶׁנִּגְעַע בְּמַיִם, אִין מְקַדְּשִׁין בּוֹ. זֶלֶף אֵת הַמַּיִם וְנִמְצָא קְדוּשַׁת מְלִמְטוֹ, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים, מְנַגֵּב וּמְקַדֵּשׁ. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים. כֹּל שֶׁנִּגְעַע בְּמַיִם, אִין מְקַדְּשִׁין בּוֹ:

רע"ב – (ב) היה קידוש כף על פני המים – שנתן על המים אפר הרצה. ולאפר ענמו קרי קידוש: נוטל – מאותו אפר: ומקדש – צו מים אחרים, ואפילו צאותו שנגע צמים מקדש וחוזר ומקדש כמה פעמים, אלא

(ג) המְקַדֵּשׁ בְּשִׁקְתָּ וְהִטְפִּי בְּתוֹכָהּ, אֵף עַל פִּי שְׁפִיו צַר כָּל שְׁהוּא, הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָהּ מְקַדְּשִׁין. אִם הָיָה סְפוּג, הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָהּ פְּסוּלִים. בִּיצֵד יַעֲשֶׂה, יִזְלַף עַד שְׁהוּא מְגִיעַ לְסְפוּג. נִגַּע בְּסְפוּג, אֵף עַל פִּי שְׁהַמַּיִם צָפִין עַל גְּבִיו כָּל שְׁהוּן, פְּסוּלִין:

רע"ב – (ג) טפי – פך קטן שפיו כר והמים היו רדים ממנו יורדים טיף טיף: אע"פ שפיו כר – פחות משפופרת הנוד: המים שבתוכו מקודשים – וכשרים להזות אף על פי שלא נכנס שם מאפר הפרה כלל, דהו כאלו מחוברים למים שצוקת: היה ספוג – אם צעת מילוי היה ספוג צוקת, המים

(ד) נָתַן יָדוֹ אוֹ רִגְלוֹ אוֹ עֲלֵי יָרְקוֹת בְּיַדֵּי שִׁיעֲבָרוּ הַמַּיִם לְחֻבֵּית, פְּסוּלִים. עֲלֵי קָנִים וְעֲלֵי אֲגוּז, בְּשָׂרִים. זֶה הַפְּלֵל, דְּבָר שְׁהוּא מְקַבֵּל טְמֵאָה, פְּסוּל. וְדָבָר שֶׁאִינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה, בְּשָׂרֵי:

רע"ב – (ד) נתן ידו או רגלו – הכי שהיה קילוח יורד מהר מעוקס ואינו יורד לתוך החצית שרונה למלאתה לקידוש, ונתן ידו למעלה בראש ההר לעשותה כעין כנור כדי שיעברו המים דרך ידו לחצית של קידוש, וכל עלי ירקות הראויין לאכילה ומקבלין טומאה: פסולים – המים. כדלפינו צפרק ב' לזבחים (דף כה) מדכתיב (ויקרא יא) מקוה מים יהיה

(ה) הַמִּפְנֵה אֵת הַמַּעֲיָן לְתוֹךְ הַגֵּת וְלִמְצוֹרְעִים וְלִקְדֵשׁ בְּהֵן מִי חֲטָאת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאוּ בְּכֵלֵי:

רע"ב – (ה) המפנה את המעין לתוך הגת – שעשה חריץ מן המעין עד הגת כדי שיפנו שם מי המעין, ואחר כך הפסיקו: גת – צור שעושין לפני הגת כדי לקבל את היין, קרוי גת: גזים – לשון עשה את הגחל הזה גזים האמור בצפר מלכים (ב ג) והוא רקק של

או לתוך הגבים, פסולים לזבים מים: פסולים – לזבים לטבילה, דלאו מים חיים נינהו: ולמזרעים – דבעינן מים חיים להזות עליו עם דם הכפור: ולקדש ובהן מי חטאת – בעינן מים חיים, והני כיון דהפסיקו לאו מים חיים נינהו. והא דקתני מפני שלא נתמלחו בכלי, כדי לפוסלן לקידוש

חק לישראל – פרשת בשלח יום ו'

בכל ענין אפילו צא לקדש בחוד הגת או בחוד הגזים עלמון:

גמרא – נדה דף יז' ע"א

אמר ר"ש בן יוחי ה' דברים הן שהעושה אותן מתחייב בנפשו ודמו בראשו האוכל שום קלוף ובצל קלוף וביצה קלופה והשותה משקין מזוגין שעבר עליהן הלילה והלן בבית הקברות והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים והמקיז דם ומשמש מטתו: האוכל שום קלוף כו': ואף על גב דמנחי בסילתא ומציירי וחתימי רוח רעה שורה עליהן ולא אמרן אלא דלא שייר בהן עיקרון או קליפתן אבל שייר בהן עיקרון או קליפתן לית לן בה:

רש"י על הגמרא

דמו בראשו – נענש על עלמנו וחובת דמו נדרשת ממנו לאחר מיתתו ורואה לדבר ודמו בראשו למרגלים (יהושע 3) חובת דמו יהא מוטל בראשו: ומתחייב בנפשו – כלומר הוא גורם לעלמו: שעבר עליהם הלילה – אכולהו קאי אשום וכלל ומשקין: בסילתא – סל:

זוהר – יתרו דף פח' ע"ב

תא חזי, בסעודתי אליו, אשתמודעון ישראל, דאינון בני מלכא. דאינון מהיכלא דמלכא, דאינון בני מהימנותא, ומאן דפגים חד סעודתא מנייהו, אחזי פגימותא לעילא, ואחזי גרמיה דלאו מבני מלכא עלאה הוא, דלאו מבני היכלא דמלכא הוא דלאו מזרעא קדישא דישראל הוא. ויהבין עליה חומרא דתלת מלין, דינא דגיהנם וגו':

ותא חזי, בכלהו שאר זמנין וחגיגין, בעי בר נש לחדי, ולמחדי למספגי. ואי הוא חדי בלחודוי, ולא יהיב למספגי, עונשיה סגי, דהא בלחודוי חדי, ולא יהיב חדו לאחרא. עליה פתיב, (מלאכי ב) וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם. ואי איהו בשבתא חדי, אף על גב דלא יהיב לאחרא, לא יהבין עליה עונשא, כשאר זמנין וחגיגין, דכתיב פרש חגיכם. פרש חגיכם קאמר, ולא פרש שבתכם. וכתיב (ישעיה א) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי. ואלו שבת לא קאמר:

ובגיני פה פתיב, ביני ובין בני ישראל. ומשום דכל מהימנותא אשתבח בשבתא, יהבין ליה לבר נש נשמתא אחרא, נשמתא עלאה, נשמתא דכל שלימו בה, כדוגמא דעלמא דאתי. ובגיני פה אקרי שבת. מהו שבת. שמת דקודשא בריה הוא. שמת דאיהו שלים מכל סטרוי:

חק לישראל – פרשת בשלח יום ו'

הלכה – הרמב"ם הלכות שבת פ"ו

(א) אסור לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת אע"פ שאינו מצווה על השבת ואע"פ שאמור לו מקודם השבת ואע"פ שאינו צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת ודבר זה אסור מדברי סופרים כדי שלא תהיה שבת קלה בעיניהם ויבואו לעשות בעצמן:
 (ב) גוי שעשה מלאכה מעצמו בשבת אם בשביל ישראל עשה אותה אסור ליהנות באותה מלאכה עד מוצאי שבת וימתין בכדי שתעשה והוא שלא יהא הדבר בפרהסיא עד שידעו בו רבים שדבר זה בשביל פלוני הוא נעשה בשבת ואם בשביל עצמו בלבד עשה מותר ליהנות בה בשבת:

(ג) כיצד גוי שהדליק את הנר משתמש לאורו ישראל ואם בשביל ישראל אסור עשה גוי כבש לירד בו מן הספינה ירד אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור מילא מים להשקות בהמתו משקה אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור ליקט עשבים להאכיל לבהמתו מניח ישראל בהמתו לאכול מהן והוא שלא יהא אותו הגוי מכיר לאותו ישראל שמא ירבה במלאכתו בשבילו ונמצא עושה בשביל ישראל וכן כל דבר שאפשר להרבות בו לא יהנה בו בשבת אלא אם כן אינו מכירו:

מוסר – מלוקט

מי שנגדבה רוחו לשוב בתשובה שמירת שבת צריכה אליו ביותר כי הנה בחטאתו נסתלקה הקדושה שבו ובאה הסטרא אחרא והקטיגורים שנגבראו בחטאתיו הם הוננים סביב סביב לו. והשומר שבת כאלו מקיים התורה בלה. ויבואו סניגורים וידחו המלאכי חבלה ובהיות שהוא בעל תשובה נמשך עליו בשבת ניצוץ מהשכינה ודוחה הסטרא אחרא אשר בקרבו. ונמצא כי בשמירת שבת נתקנו נפשו וגופו. וצריך שיכוין במה שאוכל בשבת שהוא לענג השבת לקיים מצותו יתברך וזה שאמר (שמות ל') ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם להנאתכם כלומר אפלו בדבר שהוא הנאה ועונג קדש היא שצריך שתכוננו לקדש לקיים מצותיו יתברך והוא עיקר גדול לעושה תשובה וככה יעשה תדיר בכל שבת. והיא סגולה להתרחק מיצר הרע ולדבק אל הקדושה הוא ברחמיו יעזרנו על דבר כבוד שמו:

לע"נ

זאב ואיים בן שרה, משה רוד בן סוזנה מלכה, גד גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה בת שמואלה,
 דניאלה פורטונה בת ראל, צדיקה בת שרה ז"ל